

شوباز

فقير محمد عبير

شوہاز

فقیر محمد عیسیٰ

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

© بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

شوباز	:	کتابء نام
فقیر محمد عنبر	:	شاعر
نبیرگ بلوچ	:	کمپوزنگ
نذر بلوچ	:	ڈیزائننگ
یونائیٹڈ پرنٹرز کوئٹہ	:	پرنٹر
2014	:	دومی چھاپ
500	:	داغ
120 کلدار	:	نہاد

ISBN: 978-969-9768-50-7

- 1- سرحال 7
- 2- پیش گال 9
- 3- لیکہ 19
- 4- حمد 20
- 5- نعت 22
- 6- نموائک 23
- 7- قول 26
- 8- آہنکیں وار 27
- 9- بورتی شیخ انت 28
- 10- گمان 31
- 11- دُشمن بکند چاری نہ بیت 32
- 12- تاثرات 33
- 13- دنیا صبا حی ساہگ یے 34
- 14- شئے مریدء گشت 36
- 15- وطن ماتیں 38
- 16- بے سا 39

-
- 17- تالہ و زنگ 40
- 18- پیرک و نیت 41
- 19- تاثرات 44
- 20- غازی و زہرگ 46
- 21- جوزه 53
- 22- بیتال 55
- 23- ہار 56
- 24- سید و یات 59
- 25- شگان 60
- 26- چار بند 61
- 27- چہر 62
- 28- سارکہ گنوک 65
- 29- بیر 66
- 30- مات 68
- 31- ہوپ ۱۹۴۰ء 69
- 32- منی شہر 70
- 33- ننگ و میار 71
- 34- گنوک 72
- 35- راہ 73
- 36- یات 74
-

سر حال

لہذا تک نہ ایوک ء کما یگ و رد بند دیک ء نام انت۔ بلکن ایشی پُشت ء یک
بے بہائیں جُزے چیر انت کہ دیمروی ء بے دروریں دگ زانگ بیت۔ ہما قومانی سر
کہ اے شاہیگانیں دگ ء کپتہ۔ مروچی شرف داریں زندے ء واہند انت۔

بلوچ شہ سرے تہہ وتو کی گر و چیلان گیش نہ انت۔ ہمیشکہ اے نیمگ ء دگوش
نور کنگ ء موہ ودی نہ بوتہ۔ بلکن ہے مد پیداور نہ انت۔ پدا دی چن ولا نچ دست ء
کرگ منزل ء راشون انت۔ راہ در بر انت متاگ انت۔

زانت ء میل چو کران نہ انت کہ بے مہاڑ بیت۔ بلکن ناسرپدی ء آماج
انت۔ پیشی مرداں کُشتہ:

”دست پُرشیت روت گور ء بند کپیت“ میل ء دروری پکار انت۔ ایوک ء
شون کاری زندمان ء لیکہ انت۔ نوک رُدو میں زانت ء راگوں شہ تبیں میل ء ہم کوپگ
کنگ و ہد ء مستریں گزر انت۔ لوٹ انت۔ چاگرد ء اژاندانی بوج انت۔ زندمان ء
دیمروی انت۔ اُستمان ء بودنا کی انت۔ رُژن ء شہار انت۔ چاگرد ء سئی و سرپد کنگ ء
اُگدہ دار انت۔

ہر کار پہ حُب و ہدوک۔ پہ جُہد جکانسری، ویل و وتانزی ء لیکہ بُن نوج بیت

زندان ۽ شہگانیں دیروی و نمیرانیں لیکہ لہزائیک ۽ بودنا کی انت۔ اگاں چے اے
 درگت ۽ مزین جہد و جکانسری بوتہ۔ او انگہ بوہگا انت بلے ہرکس پہ دیکی ۽ آماج انت۔
 ہمیشکہ بلوچی لہزائیک تنگہ چمدار انت۔ وتی ودار و لیکہ ۽ وت واہند نہانت۔
 مستریں گپ لہزائیک ۽ بنداتی لیکہ ۽ گیوار انت۔ بنداتی لیکہ لکھ وڑ زانگ بیت۔
 ہورت چارگ بیت۔ تہ اے گزر ۽ پہ زوتی پیلوی باوری نہ انت۔ چیا کہ بلوچ و تانزگی ۽
 بہر انت۔ کدیں راہند ۽ دریت۔ راے پاچ بیت۔ بلوچی لہزائیک وتی لیکہ ۽ واہند
 بیت۔ نہ زاناں البت چم تہاری لہزائیک ۽ دیری ۽ نیلیت۔ پیشکا من ہا تمام حروف کہ
 اردو، فارسی، عربی لہزائیکاں کارمرز بوہگا انت۔ کارمرز کرتگاں دیمتر اہم کارمرز اش
 کنیں۔

منی اوہی دستکار ”شوہاز“ کو نہیں میلانی دروری ۽ گوں شمسے دیما انت۔ باریں
 ”زندانت منی چکس مہاہ
 کئے دژمن انت کئے دوزواہ
 کئے و ش بیت کئے دنت زاہ
 سارتمیں سمین توئے گواہ

کڈسرا من لہزائیکی سرچمگ تربت ۽ منت ۽ گریں کہ آئی منی دست ۽
 عبثت ۽ چاپ ۽ شنگ کرت، منی جکانسری ۽ مز ۽ مجابوت۔ نوں بلوچی اکیڈمی کوئٹہ ۽ گیش
 منت ۽ کہ آئشرا سلہیں چاپ ۽ شکل دات۔ چریشی ابید من واجہ ابراہیم عابد ۽ ہم سک
 منت واروں کہ آئی ۽ اے کتاب ۽ ردو بند دیگ ۽ گوں من مزین دز کمکی یے کنگ۔

عزیز پنجوری

پیش گال

اے منگی مچے کہ شاعری یک انچیں خدائی دادے کہ ہر کس ء را پہ دیم نصیب نہ
 بیت۔ بلکن اے داد ء ولجہ خد اوتی وائٹکیں ء نکجھیں بندہاں ء بکشائیت۔ مردم پہ زور یا پہ
 وانگ ء جہد و کوشت شاعر بوت نہ کنت۔ ہاں البت اگاں کسے ء را ولجہ خد اے بے
 بہائیں داد بکشائیک تہ وانگ ء جہد و کوشت آئی ء شاعری ء را دیما بُرت و شرتر کرت
 کنت۔ بے اگاں کسے چرے داد ء زبہرانت تہ آوتی سر ء پہ رنگ ء بخت مچتیں پوتاری
 ء ابید شاعری کت نہ کنت۔

دنیا ء دُرتیں زبانی تاریخ ء پچارے تہ ہے کپ پد رانت کہ دُرتیں زبانی
 لہزائیک ء بچ گوں شاعری ء بونگ۔ ہمیشکہ شاعری لہزائیک ء دوستی میں ء شرتریں بہر یا تہر
 لیگ بیت ء شاعری ء ابید نہ تہنا لہزائیک نیم توام ء نیم شلوئگ جاہ کثیت۔ بلکن بے تام
 رگندگ ء کثیت۔ ہنداتی دُور ء کہ زبان تہنا مردمانی کپ ء رپ ء زبان بونگ ء آئی را
 لہزائیک ء درجہ ء ہند ء جاہ نہ رنگ۔ ہما و ہد ء ہم مردمانی تو از زبان ء تہا ہست بونگ کہ

ہے تو ارانی تھا جوش و جزمہ، ساز و سوز، بطن و واہگ، ہمنگی و وش زمیلی مان بوتگ۔ ہے شاعری و بنداتی دروشم انت کہ رندا میزاں میزان و شعری قالب و تھا کپیت۔

سوال اے ودی بیت کہ شاعری چے یے؟ چوناہا شاعری و باروا نگدکار و کواساں جتا جتا کیں وڑ و پیاں وتی خیال و لیکہ درشان کنگ انت کہ آ درستانی بیان کنگ و گپ دراج کش بیت۔ شاعری یک حدائی دادے کہ و ہدے مردم و سرا الہامی کیفیت ودی بیت تہ آ ہا جاوراں چہ وتی ماروکیں زرد و گوں جوش و جزمہ، ساز و سوز و زیبا و تاداریں لبزاں ہمنگیں گالانی شکل و درانگا زکنت۔

اے بوت شاعری و ٹونڈیں تو سپے کہ من گوں کیں لبزاں پیش کت۔ بلے اگاں کسے شاعری و سرجمیں تو سپ و زانگ بلوئیت تہ من ہمیش کشاں کہ شاعری حدائی دادے و پردردیں دل و پر یادے۔ مہر و دوستی و نام انت و حق و پیغام انت۔ شاعری سوز و سازے و وش و شیرکنیں تو ارے۔ راستی و جار انت و ماروکیں دل و تو ار انت۔ شاعری لبزانی شررگی انت و گالانی ہمنگی انت۔ خیالانی بور و دراجیں شہار انت و جزمہانی زبریں سگار انت۔ شاعری زوراک و لنجیں شپانی کروک انت و مادنیں راہ و بروک انت۔ ہورت گندیں دیدگانی روک انت و شری و حرابی و درگچوک انت۔ لہڑ و پاہارانی گواروکیں شینک انت و زند و سلہیں آدیک انت۔

چوناہا واجبہ حد و ہریک انسانے و را مارگ و دولت تاں حدے و بکشاں گ، بلے لہجیں و را اے دولت و مزنیں بہرے دانگ۔ ہر کجا کہ ماروکیں دلانی ہمراہی و ودی بنت۔ آوتی زرد و او اید کہ مہلوک و درد و دور و رنج و اندوہاں، فطرت و ندر گانی راستی و ہیتتاں چہ اے دگراں زیات مارنت۔ ہے ماروکیں دلانی حد ابند شاعر کشگ بنت۔

انسانی تہذیب و دیروی و تھا شاعرانی مزنیں بہرے ہست، ہماکار کہ مزن مزنیں قہار و زور آوریں مردماں کت نہ کنگ انت۔ شاعران کرنگ انت۔ تاریخ شاہد

انت کہ شاعراں مُردگیں راجانی تھا اردواہ مالکیتِ گنگ ء آہان ء نوکیں زندے بکشاگ ء
 آہان ء زندگیں راجانی سرپ ء اوشتا ریگ - ہمیشکا اگاں راجے دیروی ء واہگ دار بہ
 بیت ، زبان ء ابید کہ شاعری آئی ء سرچمگ انت - دیروی کرت نہ کنت - آشوپي ء
 زندگیں راج مُدام وتی شاعرانی گراں بہا ء دُریں گفتاراں وتی راہ بلد ء راہشون کنت ء
 دیم پہ منزل ء راہگ بنت -

شاعر ء دل ء مارگ ء رُژن ء زانت چہ اے دگہ مردماں زیات تر بیت - ولجہ
 خُدا ء آئی دل ء چم رُژنا سنگ انت - ہمیشکا آ وتی چاگرد ء دراہیں جاوراں چہ پیسر
 بہمیت ء آہان ء زوت تر ء کیشتر ماریت - آ وتی چاگرد ء تھا ہرج ظلم ء زورا کی یے ،
 ناہکی ء انصافی یے ، کردی حرابی یے ، راجی نابروبری یے ، نزدی ء کوتاہی یے یادگہ نہ وِش
 ء تلکیں جاوریے بکندیت تہ دُریں چہ پیسر آہان ء ماریت ء آہانی باروا نہ تہنا راج ء
 سنی ء سرپد کنت بلکن آہانی گردوار ء علاج ء وڑ ء پیاں ہم گُشیت ، شاعر نہ ایوک ء وتی
 راجی چاگرد ء بلکن میاں اُستمانی چست ء ایر ، بدلی ء سدلی ء جُتر ء آشوب ء اے
 دگر جاوراں درستاں چہ پیسر ماریت - آنہ تہنا آہانی باروا وتی راج ء را ڈاہ دنت بلکن
 آہانی شری ء حرابی ء باروا آئی ء را سر ء سوچ کنت ء جوانیں پنت ء سکین ہم دنت -

شاعری ء پڑ ء مئے بلوچ راج ء شاعر چمکس ء پُشت ء نہ انت - آ ہم چہ وتی
 راجی چاگرد ء میان اُستمانی جاوراں بے سمانہ انت - آ وتی چاگرد ء دنیا ء اے دگہ
 چاگردانی تھا ہرج حرابی ء نزدی ، راجی کوتاہی ء سُستی یے ، جور ء زورا کی یے ، ناہکی ء
 ناانصافی یے گون ء تلکڑی یے ، نادودی ء ناروائی یے ء نہ وِش ء تلکیں جاوریے کہ گندنت
 تہ درستاں چہ زیات آہانی دل دور بیت ء درستاں چہ ساری آہانی خلاف ء آ جار جنان ء
 راج ء را حال دینت ء دل ء لہڑ ء پاہاراں الماسیں گالانی شکل ء درا نگاز کنت - اگاں
 چہ اے گران ء سنگینیں راہ ء اُمدام سکی ء سوری ء کھر ء زورا کیان آماج بوان انت ، بلے

پہ راجی زندہ آسودگی آسراتی آہائیں وت واجہی آہک آسائیں چاگردے آدی
کنگ آختر آہشتیں سکیاں دیمانیا رنت آہیم پہ مرادانی منزل آہاگ انت کہ چہ
ہے کشک آکاروان آسروکاں یکے وش تب آہکم حمر آہشکر گفتاریں حاجی فقیر محمد عنبر انت کہ
شاعری آہ دنیا آہ عنبر نجکوری آہ نام آہم زانگ بیت۔

حاجی فقیر محمد عنبر لہز انک آہ تھاہ بخار آہ واسی آہ وازمندگ نہ انت۔ چہائی نام آہ
درتیں لہز انکی مردم سرپد آہ بخاروک انت، بلے لس مہلوک آہ مالومداری آہ خاترا من ہے
پیش گال آہ تھا آئی آہ ٹوٹد کیں بخارے ہم دیاں۔

ولجہ عنبر ہشت فروری نوزدہ صد آہ سی آہ پنج آہ (08-02-1935) آہ دوشنبہ آہ
روح آہ ماں نجکور آہ شہر گرمکان آہ وادی بوت۔ آئی آہ آہ پتیں پت آہ نام پیر بخش انت۔
ولجہ عنبر آہ واک آہ زانگ آہ پد آہ جماعت بزاں میٹرک درہنگ کہ آہ وڈ آہ جماعت
در بروکانی بود آہ کمال چہ مرچیکیں شانزدہ جماعت آہ مردمانی بود آہ کمال آہ مستر انت۔ ہمیشکا
اے حساب آہ من آئی آہ را مزنیں وانند ہے لیکاں۔ آئی آہ وتی نوکری آہ روح ماں
آپکاری کارگل (محکمہ آبپاشی) نو ازینک انت آہ انوں پنشن گرگ آہ انت۔ عنبر شاعری
وتی کسان سالی آہ زانگ آہ سینزدہ، چار دہ سال آہ عمر آہ بزاں نوزدہ صد آہ چل آہ ہشت آہ
ہناک آہ آئی گال آہ گفتار درتیں بلوچی ماہتاک، حالتاک آہ ہفتگی تاکاں چھا بوتگ
انت کہ آہانی تھا اومان کراچی، زمانہ کراچی، بلوچی کراچی، زمانہ کوسہ، بلوچی کوسہ، اولس
کوسہ، نوکیں دور کوسہ آہ نوائے وطن کوسہ ہوار انت۔ اے ہما زانگ بوتگ کہ بلوچی لہز انک
چوہیل آہ ٹوک گام بڑی آہ بوتگ۔

ولجہ عنبر شاعری آہ پد آہ وتی حیلانی تیزیں کیت ہریمک آہ تاتنگ۔ آئی آہ
شاعری آہ درتیں تہرانی (صفائی) سر آہ گال پربستگ، بلے من آئی آہ را بن اسل آہ
(بنیادی صورت) آہ یک پابند لچہ کشیں شاعرے لیکاں۔ آہ ہامری شاعران انت کہ

آہاں گوں وتی بے دروریں جُہدانی رگام ء بلوچی لہزائک ء ہشکا وگیں ڈگار سیراپ کنگ
 آئی ء گال ء گفتارانی اولی دپتر ”شوہاز“ آئی ء ہے گراں بہائیں جہدانی بروردانت کہ
 مروچی شمعے دست ء انت۔ واجہ عنبر ء شاعری زند ء سرجمیں عکس ء پیشداریت آئی ء
 شاعری ء درتیں تک ء پہنات برورانت۔ اگاں یک دیسے ء آئی ء شاعری ء تہادینی ء
 درویشی (تصوف) ء رنگ رگدگ ء کنیت تہ دومی نیمگ ء آ جنز ء آشوب ء جار ء
 جنت۔ بلے آ پہ یک انچیں آشوبے ء مرادیک ء واہکدارانت کہ چرائی ء سوب ء مئے
 پاکیں دین ”اسلام“ لگتمال ء گار ء بیگواہ مہ بیت۔ جوش ء جوزہ کہ شاعری ء بنیادانت۔
 آئی گال ء گفتارانی تہا بے کساس رگدگ ء کنیت۔ آہرود ء وتی راج ء را توکل ء
 ہمت ء پنت ء دنت۔ یک جاگھے آ گشیت کہ:

گوشاں بدارت جاہلاں ہمت کنت او کاہلاں
 آسان کنت اے مشکلاں دنیا صباحی ساہگ یے
 زانیں عئے چچ شتر ء موٹ پہ عزت ء جان ء بکوٹ
 گڑا پہ وت بہرے بلوٹ دنیا صباحی ساہگ یے
 ہوش ء وتی برجاہ بکن براساں بچن یکجاہ بکن
 مرتے اگاں پرواہ مکن دنیا صباحی ساہگ یے

مکھیں ڈیہہ راج ء ننگ ء میار ء مرادانی منزل انت۔ پہ بلوچاں اے گپ
 مزنیں عپے کہ یکے چراہانی دست ء آہانی میار ء باہوٹاں چچ بکپت۔ آچشیں وہد ء چہ وتی
 مرگ ء ہم چک ء پد نہ بنت۔ ہمیشا واجہ عنبر وتی لپہ ”ننگ ء میار“ ء تہا انوگیں بلوچان ء
 گشیت کہ۔

چست ہت منی نیل ء یلاں ہم خیالیں براس ء ہملاں
بیا ات کہ بُزاں منزلاں جیڑاں گوں گرانیں مشکلاں

زور آدریں شاہ ء در ء دست ء جناں ما یک بر ء
پہ قوم ء ملک ء حاترا جان بچاراں نہ سر ء

شاعری ء یک شریں سپتے راستی انت۔ عنبر راستی ء جوانیں نمونگے پیش داریت۔

زان ءے مثال ء انجو تو

مُرک ء پس ء یاری نہ بیت

شریں شاعر ہر وہد ء وتی چا گرد ء تہہ ء میان استمانی جاوراں ماریت ء چہا ہان
دما نے ہم بے ترانگ ء بے سمانہ بیت۔ آہر وہد ء کہ وتی چا گرد ء تہا نزوری ء نادودی اے
یا حراہیں راہندے کندیت تہ آئی ء دل آہانی گار ء گسار کنگ ء خاترا آشوبے آرگ
لوہیت ولجہ عنبر ہم وتی چا گرد ء تہا یک آشوبے ء آرگ ء واہگ دارانت۔

عنبر اے چا گرد ء آشوبے بیار

ناشریں دنیا ء راہنداں بسوج

انجو کہ شریں شاعر وت آشوبے واہگ دارانت۔ ہے پیم ء آ دنیا ء تہا ہر نوکیں
جنز ء آشوب ء را دس اتک کشیت کہ آئی دیم شری ء بہ بیت۔ بے اگاں آئی ء وتی دیم
شری ء بدل ء حراہی ء نیمگ ترینت۔ تہ شاعر یک نیمگے ء درستاں چہ پیسروت آئی ء دیا
چوکوہ ء مکت بیت ء دومی دیا وتی راج ء را ہم چہرائی حراہیاں سئی ء سر پد کنت۔ اے
درگت ء ولجہ عنبر ماں بلوچی چا گرد ء میان استمانی چا گردان چست بوو کیں ء مانشا نوکیں
کفر ء بے دینی ء دیم ء در آگ ء حاترا وتی لچہ ”نکوانک“ ء تہا مسلمانان ء چو ڈاہ دنت ء

آہانی اعلیٰ کردار و شان و شہرت و آہان و کشیت۔

کفر و ترا توار برجت لچ و تی گوجارنگ
غازی بکن دیمہ تہار گوانک و ترا ماتیں ڈگار

اسلام و شیریں پنگ و تو خالد و پروردگ و
درج انت تی سوب و شہار گوانک و ترا ماتیں ڈگار

غازی مجاہد نام تی مرگ و صلاح پیغام تی
ناصر تی پروردگار گوانک و ترا ماتیں ڈگار

جنگ و شہیدی شان تی آزاتی انت ایمان تی
برز انت تی نام و توار گوانک و ترا ماتیں ڈگار

دگہ یک لہ یے و تہا کشیت کہ:

داردل و خیال و چہ خدا سازی مرتے شہید و بچے غازی
جنگ و چوپ مردانی سر و منج انت پادا او بابی بور تی سخ انت

ولجہ عنبر و شیرانی بیان کنگ و وڑ راست و تچک انت۔ لہزانی ڈولداری، سنگ و
ساز و زیمیل کہ شاعری و تادار کنوک انت۔ آئی گفتارانی تہا باز گندگ و کشیت۔ پہ
درور و جہل و اے گالال بچار ات۔

کدیں بیت جرے بندیت بگواریت
زباد بوئیں بہارگا ہے بکنداں

یا

دل پر تئی مہراں زریت
نیاد ء بلے تام یے دگہ

یا

سوب یے رست ناگاہ بلے
بخت ء ردیں بے وار کتہ

شرین شاعر مدام جوانیں ء نوکیں حیاں پیش کشت۔ اچ وتی حوناں ڈیہہ ء ڈیہہ ء
کشارانی آپ دیگ ء لیکہ بازیں شاعرے ء پیش کنگ۔ بلے عنبر ء بچاراں کہ آچہ کئی
حوناں ڈیہہ ء آپ دیگ لوئیت۔

گار کنیں واللہ تئی بُن ء بیہہ ء

اش تئی حوناں آپ دئیں ڈیہہ ء

دگہ جاگے دہدے بلوچی چاگرد ء تھا اُلسی نابروبری ء گندیت تہ وتی مرواردیں گالاں
چوش کتاریت۔

تو بلوچ ء من بلوچ ء آ بلوچ

تو وزیر ء من گزیر آ گوالہ دوج

بلے آپرے گپ ء نااویت ء زبہرنہ بیت۔ پمیشادیمترا کشیت کہ

آ پرے اوست ء تنگہ زندگ انت
دنت بلکن وقیانی بکت روج

دلجو دتی دگہ یک لچہ یے ء تھا کہ سر حالے ”آہستہ دانت۔ راج ء را سر ء سوج کنت۔

جہہ جنت بندات محکم ء لائنکان
وہ نہ انت ناز و کج گامی ء

اسلام۔ مسلمان ء باطل ء دیم پہ دیکی (مقابلہ) ء قربانی ء سبق ء دنت۔ پرچا کہ پرے کار
ء آہان ء دوئیں دیمیں نپ ء پاندگ ریت۔ اگاں یک مسلمانے کفر ء باطل ء خلاف ء
جنگ بکت ء بمریت، تہ آئی ء اے قربانی ء چہ یک بھگے ء آئی ء را شہیدی ء درجہ
ریت ء دومی دیم ء مسلمان قوم ء را زند ء توانے نصیب بیت۔ وہدیکہ دتی رگگ ء
دژمن ء پروش دیگ ء صورت ء آ غازی لیگک بیت۔ دلجو عنبر دتی بے دروریں لچہ
”غازی ء زہرگ“ ء تھا دتی دژیں خیالاں چو درشان کنت۔

جون بوت حاکماں گوں اوار ہر دین
دیم بزاں سیاد ء سنکٹاں گردیں
کس نہ گیت نام ء پہ دل ء دردی
پشت کہیت زندگ کار پد ء مردی
پشت کہگ نام ء گور ء گور گند انت
مرگ منی قوم ء دانگی زند انت

جوانیں لپہ کاروتی گال ۽ لچھانی تہا بوتگئیں جاور ۽ کار پدانی ندارگ ۽ انجو پیش
دارنت کہ آئی وانگ ۽ گوں وانوکان ۽ ہے مالوم بیت کہ آہے ندارگ ۽ جم وت گندگ ۽
انت۔ ولجہ غبر ۽ کشکئیں لپہ ”ھوپ“ ۽ ”ھار“ ہا بوتگئیں جاورانی سرجمیں عکس ۽ ندارگ ۽ پیش
دارنت کہ چہ لشی ۽ سو بھندی پد ر بیت۔

شاعری ۽ خاترا زبان زانقی النمی انت۔ حاجی فقیر محمد غبر ۽ را بلوچی زبان ۽ سر ۽
سرجمیں دسترس ہست۔ آ بلوچی زبان ۽ یک بزانت بلد ۽ بومیایے زانگ بیت۔ آوت
یک وانندہ، بلے آوتی شاعری ۽ تہا گبرین اُلسی زبان کارمرز کنت، کزا یک جاگہ ۽
ابید آئی شاعری ۽ تہا دکہ زبانی لہز گندگ نہ بعت۔

زبان ۽ پٹ ۽ پول ۽ درگت ۽ آئی گوں وتی جہدان باز انچیں کوہنیں بلوچی لہز
درگتگ انت کہ آہانی باروا سک کم شاعر ۽ لہز انسان ۽ مالومداری ہست۔

اگاں چہ من ولجہ غبر ۽ عشت وژ (رسم الخط) ۽ گوں تپاک نہ کنناں، بلے آئی ۽
شاعری ۽ باروا من گوں دل جزی کشان کہ آ بلوچی زبان ۽ یک سو بھندی شاعرے ۽
شاعری ۽ کم ۽ کیش درتیں سپت آئی شاعری ۽ تہا ہست انت۔ آئی لچھانی دپتر ”شوہاز“
یک انچیں گراں بہائیں لہز انکی مذی یے کہ چہ لشی ۽ بلوچی لہز انک ۽ لہز انت ۽ شاعران
۽ مزنیں فاندگے رست کنت ۽ تاں بلوچی زبان ۽ لہز انک زندگ مانت۔ اے بے
دروریں گنج ہم پشت کپیت ۽ ابد مان بیت۔ اومیت انت کہ وانوک وت ۽ را چہ ۽ گنج
۽ زبہر نہ کشت۔

بلوچی زبان سبز ۽ منور بات۔

ابراہیم عابد

مزن کار کشاد (جنرل سیکرٹری)

لہز انکی سرچمگ۔ تربت

22 مارچ 1987ء

کے

اے گپ و سرا درتیں زانکار و نگد کار تپاک کنت کہ شاعری یک حدائی
دادے کہ آئی و سرچنگ بزاں بنیاد جوش و جوزه و ہل و واہگ انت۔ ولجہ عنبر و شاعری و
کدہ چہ جوش و جوزه و پلکاریں مہر و واہگ و چکار انت۔ زبان زانتی پہ شاعری و آئمی
انت۔ اگاں یک مردے و را یک زبانے و سرا دزرس مہ بیت تہ آچہر آ زبان و
شاعری کت نہ کنت۔ ولجہ عنبر و را بلوچی زبان و سرا سرجمیں دزرس ہست۔ ہمے سبب
انت کہ پھکیں بلوچی لہزانی وڑ و ڈول کار مرزی و آئی و شاعری و رنگ و دروشم زیبا و
ڈولدار رنگ۔

آدتی حیا لانی تیزیں عکسیت و تاچک و ہم سک ہوار و بلد انت۔ ہمیشا
من اے گپ و پے جزم و سدکی کشاں کہ آ شاعری و پڑ و یک شاہ سوارے و آئی و گال
و گفتارانی اولی دپتر ”شواہز“ پے بلوچی زبان و لہز انک و پمانوکیں دور و ورنائیں شاعر و
لہز انساں یک بے بہائیں گنج یے کہ ما ہر وہد و چہ ایسی و سوب مند بوت کنیں۔

یار محمد ساجم
(کچ)

11/ اپریل 1987

حمد

توصیف ترا حق انت خدا

زانے تمام نیک و بدا

مکلیں جہان ۽ خالق ۽

روح ۽ حساب ۽ مالک ۽

یک و یگانہ نام تئی

روزی رسانے ہر کسی

قدرت تئی وت ظاہر انت

حکمت تئی پیداور انت

روح روشنیں سک تابناک

استال و ماہ انت جلوہ ناک

شپ کہ تہار و ہیناک
کار انت تئی اے ذات پاک

اے پراہ و شابتیں ڈگار
اے تہیریں کوہ و اگار
اے نیوگ و سبزیں کشار
زور انت تئی پروردگار

چے حمہ و گرند و گروک
وانت ثنا کل سنگ و ڈوک

اے چنگ و نیلیں زرے
پیدا کنوک ایوک ء توے

مرغانی و شیں نالگاں
چیر انت تئی ذات ء بیان

عبر مروج الہان کنت
حمد و ثنا ء بیان کنت

پاکیں نبی ء حاترا
بخشنے گناہاں یک بر ء

نعت

وش و سارتیں گوات سحرگاہی
زور منی دروتاں یک اناگاہی

دیم بکن اشتاپی پرا سنداں
دور سریں راہ ء آخری ہنداں

کش بکن ہر چوں بیت تئی واک ء
سر بہ بے تانکہ من دیار پاک ء

روضہ ء زیارت کن پدا برتر
سر بکن دروتاں پہ ہدوک یکمر

نوں بکش پاکیں روضہ ء ایوک ء
واہگ ء دارین من دل ء توک ء

پرتی دیدار ء ہدوناک اوں
من تئی پاکیں ننگر ء حاک اوں

سر بہ ہیں چونی من تنا حد ء
ناوس و لاچاروں تنا کد ء

نئے منا بانزل کہ چداں پریں
نئے منا پادئے منزل ءے بُریں

نہست منا راہے بید چہ آہاں
زندگی تیر انت گوں منی واہاں

گوانک

سج کن گمیت ء شاہسوار
دیم ء درا او سرچار
بازی تنگ انت نرزار

گوانک ء تراماتیں ڈگار

کفر ء ترا توار برجگ
لج ء تنی گوجارنگ
غازی بکن دیم ء تہار

گوانک ء تراماتیں ڈگار

دژمن نہ زانت شیوار ترا
دنتیں لگور بہار ترا
سئ نہ انت تنگہ نابکار

گوانک ء تراماتیں ڈگار

اسلام ء شیریں پنگ ء
تو خالد ء پروردگ ء
دراج انت تنی سوب ء شہار

گوانک ء تراماتیں ڈگار

غازی مجاہد نام تئی
مرگ ۽ صلاح پیغام تئی
ناصر تئی پروردگار

گوانک ۽ تراماتیں ڈگار

ملک ۽ مڑا و شان تو
قوم ۽ ودار اوماں تو
تو عزت و ننگ و میار

گوانک ۽ تراماتیں ڈگار

قوم ۽ تڑو اہپال تو
سیم ۽ سر ۽ دیوال تو
راستی توئے مہریں حصار

گوانک ۽ تراماتیں ڈگار

جنگ و شہیدی شان تئی
آزاتی انت ایمان تئی
بُرز انت تئی نام و توار

گوانک ۽ تراماتیں ڈگار

دُشمن ترا بیتال کنت
تئی آزاتی ۽ پامال کنت
ہکار جنت مسکین دیار

گوانک ۽ تراماتیں ڈگار

پسہ کن میسیں دُڑمن ء
تاب دے لعین ء گردن ء
ٹھلائے بکن حاکاں اوار

گوانک ء ترا ماتیں ڈگار

ماتیں زمین ء حاترا
عَنْبر صدقہ کنت سرء
مانیت نمیراں ملگوار

گوانک ء ترا ماتیں ڈگار

قول

قول ء قرار انت براتاں
ماتیں زمین ء ساتاں

ما شیراں ، سرمچاراں
غازیگان ، شاہ سواراں
ما اسپراں ، سگاراں
ہم شوراں ، ہم تواراں
من شامان ، من سحاراں
من چلگاں ، یوواراں
جان ء سر ء نہ چاراں
چ سکیاں نہ ماراں

قول ء قرار انت براتاں
ماتیں زمین ء ساتاں

آہتگیں وار

مُکُوسَہ اے براساں دور غلامی ء
بادشاہ زور ء زیرِ سلامی ء

جہہ جنت بند انت محکم ء لائکاں
وہد نہ انت ناز ء کج گامی ء

چست کنت زحم ء اسپراں دُراہ ء
کہ گاہ چو آہتہ شات کامی ء

ظلم ء زور ء پہ ظالماں میلِ اِت
گار کنت ننگ ء نیک نامی ء

پہ ہر دے واب ء چچ نہ بیت کارے
بلکہ روج انت نوں بُرز مقامی ء

عُتبر اے دست ء آہتگیں وارے
دُشمنّاں گوں شُت روج غلامی ء

بورئی سنج انت

سر پہ تو ندریگ ساہ پہ تو قوی
 او منی بچی ، لولی ء لولی
 سر تی ملیں گو منی گنج انت
 پادا او بابی بور تی سنج انت

مرد ہا مرد انت پہ سر ء تالہ
 جج نہ بنت بے سوب من پڑ ء شالہ
 اے دم ء وابی تی من ء رنج انت
 پادا او بابی بور تی سنج انت

دار دل ء حیاں ء چے خدا سازی
 مُرتے شہید ء بچتے غازی
 جنگ ء چوپ مردانی سر ء منج انت
 پادا او بابی بور تی سنج انت

من ہا روج ء پہ مراد چاریں
باج ببارت میدان ء منی لاڑیں
کار رویں شیطان ء بلائج انت
پادا او بابی بور تئی سنج انت

مرگ نہ بوریت آگہیں مرد ء
دنت سر ء ملیں پر وتی زرد ء
مُرت اگاں جند ء نام ء تو گنج انت
پادا او بابی بور تئی مہلج انت

کٹنگ نامے چاکر ء شریں
گوں وتی جنگی کارپداں ٹریں
کار لگورانی پہ گڑ ء منج انت
پادا او بابی بور تئی سنج انت

شئے مرید زانگ بیت مڑایانی
گوں وتی قول ء بینتاں جوانی
سر بروت یلن ء ساہ مہلج انت
پادا او بابی بور تئی سنج انت

پہ دل ء حُب ء چست بکن گام ء
شر بہ گریت ہرکس تئی شہیں نام ء

بچ منی میدان ء سلاہ سنج انت
پادا او بابی بور تئی سنج انت

تئی پت ء جد ء بستکیں قول انت
سر دیگ آیانی دل ء ہول انت
بیر مہ ایت تانکہ ناں قونج انت
پادا او بابی بور تئی سنج انت

تو ہما شیرانی پد ء رندے
تو وتی ماتیک ء دل ء بندے
مالک ء داداں پُر منی ہنج انت
پادا او بابی بور تئی سنج انت

گُمان

آہتہ گمانے نوکیں گوں ہمتاں ٹھوکیں
بازی تئی بوڈکیں بوشت او جوان جھوکیں
میدان ترا لوٹوکیں

موقع پتو ہمیش انت ہمت تئی دو نیش انت
ہمت سرائے کیش انت دل دُڑمن ء تو ریش انت
پادا کہ براس پیش انت

بازی مروت شہ دست ء براساں کمر چو بستہ
زخم ایش بہ راست دست ء دُڑمن پہ وار ہشتہ
حیف انت کہ تو شمشہ

بند او وتی تو لائک ء میدان ترا انت گوانک ء
جوش انت تئی ترانک ء دُڑمن مہ چت ءے چانک ء
ضد تئی کپیت چو وانک ء

عُزبر بزور پند ء دل تئی لگور چو ژند ء
دستا ءے نہ بیت دندا کاراں کنت گندا
حریت بدانی رندا

دُژمن بکند چاری نہ بیت

وابی ءِ گوں کارے نہ بت
دُژی ءِ وار واری نہ بیت

مردی ءِ گوں کار کن جوان
بیرے ءِ پہ دیر گاری نہ بیت

بے ہمت ءِ بے کشت ءِ خون
دُژمن چہ تو زاری نہ بیت

ہر صورت ءِ تیار بہ اوست
دُژمن بکند چاری نہ بیت

زان اے مثال ءِ انچو تو
مگرک ءِ پس ءِ یاری نہ بیت

عنبرؔ بزور پیشی پداں
تہنائیں سر ءِ تیاری نہ بیت

تاثرات

چم وِست نہ بنت ملک ءِ تہا
 لُج ءِ مروج گواچار کتہ
 شات ءِ گل انت دژمن عجب
 حال ءِ سر ءِ کوکار کتہ
 دور ءِ دراجیں ہلکہاں
 نام پہ بدی ڈاڈار کتہ
 سوب ءِ رست ناگاہ بلے
 بخت ءِ رویں بیوار کتہ
 تون ءِ غماں یکپارگی
 چہ زندگی ءِ بیزار کتہ
 زانگ اگاں بوتیں چہ پیم
 جہنا سر ءِ سالار کتہ
 زور ءِ جنگ وں ءِ وتی
 شک ءِ بلے لاچار کتہ
 داتا بزاں بخت ءِ یلہ
 کار پہ ردی گیوار کتہ
 رندی دلیر کاری نہ انت
 ہوش کہ غماں بیکار کتہ
 بیت عنبری دپ چچ بلے
 عہد ءِ گل ءِ بے توار کتہ

دنیا صباچی ساہگے

گوشاں بدار ات جاہلاں
ہمت کنت او کاہلاں
آسان کنت اے مشکلاں

دنیا صباچی ساہگے

پادار نہ بیت پہ کس جہاں
رُزوا مریت کہ شیریں توں
کس کے نہ دنت سوج ء نشان

دنیا صباچی ساہگے

جہ انت پہ آ مقصد مدام
پشت کچنگ انت کار نا تمام
ست بیت شہ دستا کے لگام

دنیا صباچی ساہگے

پرتو ہمیش پیداور انت
کس تئی مرید نہ درور انت
بازی برگ بے باور انت

دنیا صباھی ساہگے

یات کن وتی پیشی سران
جوڑ کن کلات ء کنگراں
مُج کن سیال ء سبزاں

دنیا صباھی ساہگے

زائیں نہ بے چہرے ء موٹ
پہ عزت ء جان ء پکوٹ
گڑا پہ وت بہرے بلوٹ

دنیا صباھی ساہگے

ہوش ء وتی برجاہ بکن
براساں بکن یکجاہ بکن
مرتے اگاں پراہ مکن

دنیا صباھی ساہگے

نام ء گرنت گوں عزت ء
ہرکس بزانت اے عظمت ء
جاہ تی بہ بیت ماں جنت ء

دنیا صباھی ساہگے

عنبر بکوش گوں جان ء دل
کار ء بکن جان ء مہ پل
دیما برو پاداں مہ جل

دنیا صباھی ساہگے

شے مریدؔ گشت

کوش ء زباد بونیں بہار
شیریں شپانی ماہکان
یاتانی لنجیں ساہگان

زند ء وڈالی پیچگان

فکر ء غمانی دہماں
سیادانی ناہودیں وِگان
زند ء نہریں تہراں

جند ء وڈالی پیچگان

موجیں دل ء ہل ء زراب
ماہ گونگ ء دروت ء نشان
چم پہ ہا راہاں زراں

رکند ء وڈالی پیچگان

نوداں بگوار ایت امبری
شود ایت نمیرانیں پداں
مهرانی نوبت گوستگاں

تند ء وڈالی پیٹگاں

گو من مریداں پل مہدیں
شپ گرد ء عاشق دلبریں
کاری ء کار مردی نیاں

رند ء وڈالی پیٹگاں

وطن ماتیں

مے اوست ء ودارے تو
 مے مہر ء شہارے تو
 مے زرد ء توارے تو
 مے ننگ ء میارے تو
 تنی ہنج ء گل ء شاتیں
 وطن ماتیں، وطن ماتیں
 مے عہدے تو پیانے
 مے دینے تو ایمانے
 مے ارواہے تو جانے
 مے درد ء تو درمانے
 مارا قول انت ترا ساتیں
 وطن ماتیں، وطن ماتیں
 ملکیم این سیریں، بدحالیں
 بہارگاہ انت کہ ڈکالیں
 پرے موہ ء گل ء بالیں
 تنی کٹ ء ما و شحالیں
 صدقہ ما چو باتیں
 وطن ماتیں، وطن ماتیں

بے سماہ

سُد کن او گُزو بے سماہ شالی
جان درا جان ءِ لاپ تئی خالی

کار تمام زانے شر بنت اِش تو
مُرتگئے گون ءِ عیش کنت والی

کس نہ زانت باریں مُرتگئے زندگ
روح مُوزنت تئی پہ وار ءِ بدعالی

سکلی ءِ روچے پہ جی ءِ جان مُکوازینت
وَقْی ءِ وهد ءِ آئی در ءِ سوالی

عقل اگاں بوتیں مُکوستگیں روچاں
فرق انت تا حد ءِ جوانی ءِ ذالی

هوش کن او عنبر دهر چے پیم حریت
دائگئے دل پہ قصہاں خیالی

تالہ و زنگ

کدی اش تو گلگ داراں	وتی من تالہ و ناراں
بلے گوں کئے جناں زنگ و	من و آرتے پرے رنگ و
کدی اش تو گلگ داراں	دُراہ اے قسمت و کاراں
من و دور دات جپیں آچاں	ہے بازیں نگ و تاچاں
کدی اش تو گلگ داراں	وتی پیشی تڑاماراں
براں پہ کئے وتی گاب و	نہ باں سرپد ہے داب و
کدی اش تو گلگ داراں	برے مستاں برے ساراں
چشیں حال و پہ من ہیلاں	مُباہ انت زند منی بیلاں
کدی اش تو گلگ داراں	نہ باں سوکی من شیواراں
مراد انت زرد سروں دراہ انت	تنگہ دل منی پراہ انت
کدی اش تو گلگ داراں	وتی من و ادمیواراں
کنناں من دروت چروک و	بکنداں شادہ و نوک و
کدی اش تو گلگ داراں	ہا روج و پہ چمداراں

پیرک ءِ نیت

دوشی ماں شپ ءِ گڈپاس ءِ
فکراں زراب کنگ چو آس ءِ
کپتوں ناگت ءِ دسواس ءِ
دستوں فاضل ءِ کواس ءِ
میریں قاسمان ءِ براس ءِ
گشت ءِ او گنویں نواس ءِ
بل اے تالہ ءِ چکاس ءِ
دوست ءِ دُژمن ءِ تپاس ءِ

نور کن گوں من ءِ دلگوش ءِ
نایاتیں سر ءِ بیار ہوش ءِ
زیاتیں کار نہ بنت پہ چوش ءِ
بے واہیں دل ءِ ایرموش ءِ
کیرآر شے مرید بھنگ نوش ءِ
عشق ءِ شاعری ءِ روش ءِ
پلیں واہگ ءِ حاموش ءِ
ماہیں حائل ءِ دُرگوش ءِ

نام ات اُھکتہ آ رندے
 جیندے ۽ یلیں فرزندے
 گنجیں کلمت ۽ جاہ تہدے
 شہزیں کارپدان ۽ تو گندے
 حالان ۽ بچار تو زندے
 توہاں بوت وتی سوگندے

حمل کلمتی ۽ نام انت
 دین ۽ مذہب ۽ اسلام انت
 شہزیں کارپداں وژنام انت
 گوراں گوں مڑے پیغام انت
 گور پہ پوتی ۽ بدنام انت
 گوراں گوں صلاہ دژنام انت

دزگیر کرت ریں انگریزاں
 پیڑات گوں تناب ۽ ریزاں
 زرت پہ ہگل ۽ مہمیزاں
 حمل نا ترا پھریزاں

ضد ء آتش ء دم توس کن
مارا ہم وتی ناموس کن
انگریز گودی ء عاروس کن

گردینت ء جواب اے رنگ ء
حمل زندگ انت پہ ننگ ء
گوراں گوں مڑائی جنگ ء

گورانی نہ بیت آ باہوٹ
تاہکیں جتانی بھنگ گوٹ
براساں گوں وتی چپ ء چوٹ
پاکیں ولجہ ء دیم ء موٹ

دات ء سر وتی نایاتیں
نام ء زندگ ء سوغاتیں

چماں چچ بکن دہر ء چار
دوست ء دُڑمن ء بجایا بیار
بازی بُرنگئے چندی بار
کت ء فاندگ بوتہ گار

تاثرات

دوست مہو ناداں
بوشت ولی پاداں
مُح بکن سیاداں

وہد مَنو زیت زانیں
تو پشت کپئے انچو

اوست مہ بند میراں
پرے پُل ورے زیراں
پرے مُرشد ۽ پیراں

وہد مَنو زیت زانیں
تو پشت کپئے انچو
ہرکس انت چاری
بیت منی باری
دور کنیں ساری
وہد مَنو زیت زانیں
تو پشت کپئے انچو

بیار سر ء ہوش ء
کار نہ بنت چوش ء
بے مرز ء کوش ء

وہد مگوزیت زانیں
تو پشت کپے انجو

لوٹ مدت رب ء
دل مجن یت ء
جوه پہ وت ہب ء

وہد مگوزیت زانیں
تو پشت کپے انجو

اے عنبر ء گالاں
زور کپوت سالاں
زوت کنت اش تالان

وہد مگوزیت زانیں
تو پشت کپے انجو

غازی و زہرگ

بات کنیں پاکیں و لہجہ و اول
پسہ و داریں گوں شہ و مرسل
قصہ یے کاریں منو سگیں دور و
باری و دور ات نابکار گور و
لکی نیں چھکان ناشر و تحت ات
تالہ و زور و ساڑی و بخت ات
ظالمی زور و ناشری بیگار
زرت و ملک پہ ہکل و بیہار
زہرگ و جہ جت میرگی خان و
بش بش و وارت ہر پٹ و جان و
دست جت و پاکیں در ہدونائی
سوگند و چست کرت پہ غضبناکی
وارنگوں عمر و کیشتریں بہرے
نابکار زند و را دین چہرے
مرگ ہا نام و کثیت وتی مد و
پوچ کنت جان و بارت سر و سد و
جون بوت حاکاں گوں ہوار ہردیں
دیم بزاں سیاد و سنگتاں گردیں

کس نہ گیت نام ء پہ دل ء دردی
 پشت کپیت زندگ کارپد ء مردی
 گور منا گندیت پہ لگوری ء
 پہ لنگڑی، لوچی ء نزوری ء
 ناشر ء دہلاں دل منی ترکیت
 ناشر بزاں ناموس ء منی پرکیت
 من گہیں اسلام ء یلیں فرزند
 لا الہ الا اللہ منی پر بند
 من نہ ہیں باہوٹ ناشریں گور ء
 چیر نہ ہیں پشت ء نابکار دور ء
 من وتی حوناں دئیں پہ ناموس ء
 شک جنیں زند ء سات ء عاروس ء
 آفت من ء عازیز مادرے بوتیں
 یا پدا جوانیں درورے بوتیں
 گوں منی توار ء ہمزباں بوتیں
 پہ منی پھر ء گل کناں بوتیں
 بل من ء چکاس ئیں سر ء یوکیں
 اے منی قول ء وعدہ انت پکیں
 من مریں ڈالیں سر منی شک انت
 منزل انت دور ء وہد منی تک انت
 من نہ لوٹیں آ جنت ء حورا

من کنیں شاہ ء سنت ء پورا
 من کنیں غسل یے پہک کنیں جان ء
 پرکنیں پہچاں کشمیں ارمان ء
 من وتی دستاں ہنی ء لوجیں
 مہلب ء عطر ء ہکے ء بوجیں
 ماں کنیں چماں سرگ نیے سیاہیں
 مول کنیں پاگ ء چچ منی راہیں
 جی منی کانار شل ء زہراہیں
 دستگ ات پارہ لہ ء صافیں
 تو منی درور تو منی یار ء
 تو منا پہچا شری ء کارے
 پیش بدار بُر ء تو وتی مرچی
 چوں کئے یکچک ماں بیت ہرچی
 دل ترا دروئی انت پاک یزدان ء
 مذہب ء دین ذات ء ایمان ء
 تو منی قول ء شری ء پوئے
 چو نہ بیت راہ ء میانجی ء دُروہے
 بے دل ء موچ ء زند پیکور انت
 غازی شہ بیم ء ہکلاں دور انت
 السلام علیکم گہیں ورنہ
 رب بکنت محکم تنی دین ء ایمانا

سنتری توئے من کشیں شالا
 سئی بے شرتر سرجمیں حالا
 سرپدی راہ ء راہ پدان جوان انت
 صاحب ء دیدار ء دل اول مان انت
 بیا منی ولجہ آہنگئے جیری
 من ترا دیستہ یک برے پیری
 من کشیں سردار ء وقتی ٹک ء
 یا پدا میرے شاتیں بولک ء
 چوں سرا کپتہ مشکلیں کارے
 صاحب ء عرض ء حاجت ء دارے
 من نہ اول سردارے نہ اول میرے
 من سراں سواریں واریں راہگیرے
 نیست من ء عرض ء حاجت یے انوں
 من رد ء تاہ ء مشکل ء ڈن اول
 دل منی لوئیت صاحب ء گندیں
 اے وقتی اوست ء شہ دل ء بندیں
 جی منی ولجہ سوگہہ ء دانا
 رب بہ کنت محکم تنی مڑ ء شانا
 گپ تنی وش انت چو شکر شیر ء
 منی دل ء لگنت چو تبر تیر ء
 جوانی ء گپ کن میار مکن سنگت

من نہ ہیں سر پہ شری ء انگت
 او منی براس، او منی درور
 چوں کنیں گپ اوں نیت ترا باور
 من کشیں راسی نیست من ء منت
 صاحب ء دیدار انت منی سقت
 چست مکن سوگند ء پشیں گرانیں
 سر تئی سولا بات مزں شانیں
 نام تئی زندگ بات ابد دائم
 گپ تئی باور بنت من ء الم
 صاحب ء عادت ء کشیں گوں تو
 پاد کیت داب ء درکپیت ہر رو
 روت تنا مچاں گردش و سیلا
 کیت پدا لوگ ء پہ دل ء میلا
 بیا بہ نند سارتیں ساہگ ء جے
 زیات اگاں اشتاپے گڑا ٹے
 شہ ہما کوہ ء کہیں آ دیم ء
 صاحب ء گندے گوں وتی میم ء
 گوں وتی بیل ء سنگت ء یاراں
 ناروا، ناں زوالیں تمہا داراں
 جاں درا لوچ انت ناروا پہک ء
 دست پہ دست ملن انت ء دینت ٹہک ء

تو من ۽ راستیں راہ رُماتِ ہمیل
 من تئی منت ۽ گریں برادل
 یا خداوند تو قادر ۽ جی ۽
 تو دل ۽ حالاں یک پہ یک سئی ۽
 مُلک وڈالیک انت دُژمن ۽ شیں ۽
 نوں پدا کپتہ مہذب ۽ دین ۽
 زندگی تنک ۽ بود تامور انت
 اش ہے حال ۽ دل منی دور انت
 او منی بُرز شانیں وطن پاکیں
 او منی ماتیں گل زمین باگیں
 من تئی کٹ ۽ رُستگ اوں ماتی
 تو مو غمگیں نوں چد و زیاتی
 من دئیں بیرہ ساگی کئیں بند ۽
 من مروچ غمگیں کافر ۽ زند ۽
 پشت کپک نام ۽ گور ۽ گورگند انت
 مرگ منی قوم ۽ دائی زند انت
 کند لعین پیداک انت کہیب پادے
 گوں مزن ٹہل ۽ شادہ ۽ مادے
 بوشت دے صاحب ما ترا چاریں
 من دل ۽ حُب ۽ واہگ یے داریں
 تو مے حاکم تو مے درور

ما تئی رعیت ، ما تئی کستر
 پرچیا اوشتاگ دل ۽ جنڈے
 تو کئے راہ ۽ تو مئے بندے
 بے سر ۽ سوچ ۽ برجئے توار ۽
 وارت تئی مُرداریں شکل مار ۽
 گمہ مہ ور بدکاریں ہرامزادہ
 بوشت مرو دیا نوں چد ۽ زیادہ
 من ترا ڈتیں من کئے ۽ تو کئے
 گپ درا بنتیں ہر تک ۽ تو کئے
 ملک مئے کچنگ پہ پلینڈی ۽
 نوں سریے داتگ پہ ملنڈی ۽
 گار کنیں واللہ تئی بُن ۽ بیہ ۽
 اش تئی حوناں آپ دئیں ڈیہہ ۽
 ہوش تئی برجاہ نہ انت کشیں مردک
 داتگئے سر پہ جاہلی جاجک
 سر منی سوغات انت عجب تہریں
 تئی دوا مرگ ۽ پیالہ انت زہریں
 زیات مہو اشتاپ دل منی میلیں
 کشک اوں یکے دوی ۽ میلیں

جوزہ

تمن انت زمین رود آزمان
گار انت جهان دز و مجاں
دوزخ بہ بیت یاکہ جئاں
دوئیں پہ من یک انت بزاں
گر میں لواری تیمراں
قہر میں زمستانی شپاں
دراج انت منی زند و بیاں
گوشتے بدارے تو اگاں
دل ہول کاریت ہر دماں
گندیں وتی زند و شماں
من بیرگہ سرپد نیاں
چے انت منی سوت و زیاں
چاگرد و شلیں پنجگاں
سیادانی ناہودیں شگاں

گر انت منی گوش بیدہاں
 گنگ انت منی شہدیں زبان
 من گوں غماں باٹ ء بلاں
 چوں تالہ ء زنگ ء جناں
 دروغ ء دراجیں قصہاں
 ماناں پہ چوٹی تن کداں
 اش کے بکس پول ء گراں
 باری ٹٹا گوں واجہاں
 ورنا تمردیں شیردلاں
 گوں سرچاریں زحم جناں
 غازی مزاری پتگاں
 کواس ء پوہیں ہمبلاں
 وت ماں وتی نیل ء یلاں
 ماں کینگ ء آج ء سُچاں
 کار انت ء دُروہاں ناگہاں
 ونگ ء مزن نامیں سراں
 گندنت نوائی چیدگاں
 دُژمن ہمیشہ شیکراں
 درپکتاں شہ حوناں اگاں
 مانیت منی نام ء نشاں

بیتال

تو بلوچ ء من بلوچ ء آ بلوچ
 تو وزیر ء من گزیر، آ گوالہ دوچ
 تو شہدار من زمیندار آ نوا
 تو مکیم ء، من بڑنگ آ لرگ لوچ
 تو ء من بادگیر ء تحت ء واجہاں
 آ بے پشت ء کہاں انت روج پہ روج
 بے وس انت بے واک سک پڑمردگیں
 نئے پدا پشت ء نہ دیم ء ایپر روج
 آ پرے اوست ء تنکہ زندگ انت
 دنت بلکن وقیانی یک روج
 عنبر اے چاگرد ء آشوب یے بیار
 ناشریں دنیا ء راہنداں بسوج

ہار

صفت زیب انت خدائے جل شانے
 محمد بادشاہ انت کل جہان ے
 کنیں یات قصہ یے کوئیں زمانے
 کنت باور یلاں راستیں بیانے
 نہ بیت پاوار جہاں دائم گوں کس ے
 مگوزیت ہردیں نہ دنت کس سوچ ے ڈس ے
 کشت زانوگر ے اُستاد ے کواس
 نہ بیت بے حال نہماہیں ساعت ے پاس
 لوار ے چاہڑیں مد ے جت ے مگوست
 میاں بشامی سیاہیں حمراں بست
 مسلمانانی سال ے شت ے چار ات
 ہزار ے سے سد ے تچکیں شمار ات
 کہیں شعبان ے ماہ ات نام نامی
 شپ یے بار ات ے پاکیں مردہ شامی

اولس چمدار اتاں اش پیش نوک ء
 مزن گون واہگ ء حُب ء ہدوک ء
 کدیں بیت بیت مُردہ شام مُرادیں
 بہاں دروت گون ہے موہ ء سوادیں
 حساب ء چاروہ ات ماہ ء جمعہ ات
 جہان ء چیر جنگ رب ء رضا ات
 اناگاہ کوہراں پلین محبت دیم
 پراہیں آزمان اش کرت اندیم
 گروکاں کرت دوچاپی شپ تہاری
 خدائی رحمتاں گورت بے شماری
 ترداں تُرندیں سرا زرت پٹ ء میدان
 رست رخشان مزار نیمیں گون چولاں
 نکاں درپکت حوالہ بوت گون بٹاں
 پدا سرگوست شہ بُرز شانیں کلونٹاں
 نہر داں دیم پہ الکاپیں گیاباں
 دیاں مہمیز کلات ء کوٹ ء باباں
 اول آہتاں دپ ء وشبود ء گرمکان
 تہائی رست عجب تہرے ماں دمکان
 چولاں زُرت خداباداں پہ شہمات
 مجیں تسب اش پہ ناہودی پتار دات
 نہ منت عیسیٰ نہ شاپاتاں یونستان

ندارگ کرت سریکوران ء چھکان
 اولس درپکتاں ہنداں ڈرت ساه اش
 نہ مارت اش مال ء دولت لوگ جاہ اش
 تگ ء تاج کپت ہر کند ء اواراں
 وتی ساه اش اڑینت گوں درچ ء داراں
 نہ منت سالونک کہیں گوں پاگ نل ء
 نہ بانور ماہ گلیں من شات ء گلن ء
 نہ منت لوگ ء نشان نہ ملک ء مالے
 بباد گپت پوریا اش سال سال ء
 تباہ بوت انت تیاریں فصل تیوگ
 پتار گپت انت تیاریں باغ ء نیوگ
 دعا بوت بانگ ء زاری ماں مسجاں
 بلاشک ما تنی امرانی ء دیستاں
 پناہ دے کیشتریں تادان ء شاہ ء
 نہ لوٹاں مال ء دولت بخش ساه ء
 خدائی امرتاں آہتاں پہ حکماں
 رست مز ہرکس ء را قدرے ایمان
 نہ گیرت عبرت بنی آدم گداریں
 پلینڈی، لچئی ء ہنکت دُچاریں
 بہ لوٹ عنبر وتی جند ء ثواب ء
 نہ بے سرپد رویں دنیا ء داب ء

سیدِ عیات

من . برے ننذاں گوں دل ۽ جیڑاں
 من برے پولاں دفتراں مرگ ۽
 ناگتیں جُست ۽ سوگھیں پتو
 گار نہ بیت شالہ تیمراں مرگ ۽
 شادی سوت ۽ موتکی پر بند
 شوٹنگ انت بازیں شاعراں مرگ ۽
 واجہ انت سید دائمی زند ۽
 چیر نہ بیت نام کئے جمہراں مرگ ۽
 حائل ۽ شوٹکاری نہ انت سرجم
 چست مکن انگہ پتراں مرگ ۽
 کئے بزانت دوست ۽ دُشمن ۽ پرک ۽
 موہ مہ دئے عنبر دروراں مرگ ۽

شگان

پو مردگ انت آزمان کہیں
تامور انت روج ماہ اندر انت
نشتہ زمین سوگ ء مروج
دز ء مچ انت کہ حمہر انت
دل پر شکس زاری مہ کنت
کئے ساری انت کئے درور انت
زند سو کہیں مہراں زریت
مرگ دوبہانی آسر انت
ہی سر ء یات ء مہ کپ
گار انت نسب نام پدور انت
سوت ء نپ ء سُد ء نہ انت
دنیا غمانی بندر انت
تو چاشک ئے زنگ ء جنے
گواچی شگان ء عنبر انت

چار بند

مکن جست ء کہ پرچہ تلوئیں من
نہ ہیں سرپد چیا چو انزریں من
وتی گاب ء بکش پرکے بریں من
نہ گندیں درورے سارتیں سمین من

زند انت منی چینکس مہاہ
کئے دُژمن انت کئے دوزواہ
کئے وِش بیت کئے دنت زاہ
سارتیں سمین توئے گواہ

چہر

نندیں ایوک ء ہیں دل گیر
 ساگی نوبتاں کاریں گیر
 وژنا میں کماشانی دیوان
 شات ء شادہانی منکیر
 قصہ کنگ ء وش گپی
 ساڑی انت کہیں ورتا پیر
 تنگ تر و تگلیں بھنگانی
 توصیف ء ستا زحم ء تیر

نوبت ء کجا وارت پیری
 بدوائیں بدانی چیری
 باہوٹ ء میار کئے لیٹینیت
 سیادی ء شگان ء کئے زیری
 پشت کپتہ ہا موہ پشت ء
 جست ء کن بہ نند دل سیری

اول ترونگلیں بھنگاں نوش
 کئے زانت وارنگ ات کئے ء پروش
 جار جی جار جنت ہر وہد ء
 بدنام انت چیا چاگرد چوش
 باج برتہ کئے ء پہ چونی
 میر ء قصہ ء بو دل گوش

سر بے منزل ء باریں چوں
 شریں دنت ترا راہے شون
 توار ء برجئے براس ء را
 لالا تو منی ذگریں حون
 وشی ء منی دوزواہ ء
 سکی ء بو گوں من گوں
 ”سرگر من تنی رندا اوں“
 رد دنتیں سر ء کنت نیمون

دنیا موہ دنت ء چاری
 آدینک ء ترا پیش داری
 چکاسیت ربیہ ء ہر رپک ء
 کتیتے پدا ء ڈوباری
 گواریت گوئڈلاں پیکور ء

سوکی بے کئے پوتاری
بندیک ء سر ات بیتیں گاٹ
بے شہ باری ء زنگ زاری

برجاء کن وتی ہوش ء سک
دوست ء دُژمن ء ہند ء تک
پجا بیار وتی ہاہوت ء
کئے انت ٹک تئی کئے بولک
ناہودیں تراں شہ سرخوز
چچ بنت وت پہ وت مہریں ڈک

سار کہ گنوک

من کہ کشیں من بے سماہ
دنیا کشیت ہزارے تو
من کہ کشیں من بزکار
دنیا کشیت بوتارے تو
من کہ بہ بیں بے تک ء تواری
دنیا کشیت پوتارے تو
من کہ کشیں من بے گناہ
دنیا کشیت گہہ وارے تو
من کہ کشیں دم برنگوں
دنیا کشیت شیوارے تو
من کہ کشیں دنیا گنوک
دنیا کشیت چے سارے تو

نیر

ماتی چے انت اِزمانی داب
چے انت غم ءِ ڈک ءِ حساب
چے انت ردیں کار ءِ ثواب
چے انت منی فریات ءِ گاب
چے انت شکانانی جواب
من بزرگوں من شوانگوں
ریٹاؤں من دیوانگوں
نک ءِ میار ءِ پانگوں

زُژن ء شہار ء زانگوں
 وائیں دلانی ترانگوں
 من حمل ء زانت ء شہار
 من قنز ء سبزیں سگار
 من فاضل ء زرد ء توار
 من عزت ء مہر ء ودار
 ماتی من ء پجا بیار
 درد ء غم ء آماج من
 بے سگت من گرامج من
 من ناشروں کراچ من
 من قصبے اول چاچ من
 من شئے مرید، بالاج من
 من بے وسوں چو پرچیا
 بے نام ء توار بے آسرا
 بے سیال ء سر ء بے سما
 بے شام ء لُوج ء بے نوا
 ماتی من ء راہ رُما

مات

زائیں چہ پزایا دیرے
 رکنیں بیرگہ دگیرے
 توہاں جاور ء آہیرے
 پنت یے دئیں اگاں ء زیرے

بخت ء تنکدائے باہوٹ
 بیتالے نہ انت حق ء لوٹ

درگج پروت ء دوزواہے
 سئی ء سرپدیں واچاہے
 سکی، سوری ء ہمارہے
 زند ء پہ ہدوک ارواہے
 بود ء پہ زروک بانگواہے
 تاریکیں شپاں پہ ماہے
 شات ء شادہ ء بنجاہے

ہوپ ۱۹۴۰ء

رُپت ء من ء گرتے بغل	ماتی منی ماس ء بدل
گواہ انت خدائے عزوجل	کُشتے تئی زند انت بتل
تو ساہ ء ارواہے منی	تو جان منی ساہے منی
تکلیں گس ء براہے منی	لنجیں شپاں ماہے منی
پر تو زریت مہر ء نشان	تو دوست من ء چو دیدگاں
زند بہ بیتیں شاہگاں	سولا بہ بیت سر شہ غماں
صبح سماہ نیک ء بدے	نازانت سک ناسرپدے
درد ء غمانی ملپدے	تو دُشمن ء دوست ء ردے
عاریفیں پس گوں برنگلاں	ماس ات نہ دیستہ مہرواں
ماہیں گہار گوں سنگہاں	براس تنگوئیں گوں چوٹواں
قوم انت تئی لج ء میار	ملک انت تئی برزیں حصار
قول انت تئی مرگ ء توار	زرد انت تئی سبزیں سگار
گس تئی نہ چت دُز ء ردان	ہلک تئی نہ جت ڈنگ ء بداں
ملک تئی نہ برتاں فاسداں	سیال تئی نہ کشماں حاسداں
ہوپ ءے بناہ بوت ناگہاں	اے درس خدائی امر اتاں
داتے پتار زٹڈ ء کساں	ہنجور ء گنجیں ہلکہاں
عیسیٰ بونستان نامدار	گرمکاں غریب جلیں ڈگار
سوردو سریکوراں شہار	تسپ ء خداپادان اوار
ہر نیمگ ء ات واہ ء زار	روح روشنیں بوتہ تہار
ورنا ء پیرمرد زاکار	مرتاں ہزارانی ہزار

منی شہر

بوتار منی درور شو غاتیں منی دلبر
اوستانی منی بندر یاتانی منی چہر انت

اے شہر منی شہر انت
چو سگر ء شیرانی چو گوانگر ء میرانی
چو لنگر ء پیرانی گوناب ء گواہ دہر انت

اے شہر منی شہر انت
ڈیہہ شکلیں جوانی وں ملکیں کوشانی
وڻ ساہگیں سولانی مونجھا انت مرو زہر انت

اے شہر منی شہر انت
ہیکوراں شہ اندیم انت چو بے سریں شایم انت
چو بے چولیں تیاب دیم انت چو مادرے بے مہر انت

اے شہر منی شہر انت
چوں سوہنگ ء ویران انت چوں ماندگ ء حیران انت
سرگشتہ پریشان انت ہر چون انت من ء پھر انت

اے شہر منی شہر انت
عنبر چے حریدار انت سک پرتو زہیروار انت
عہدانی سپاہدار انت تونانی بکند بہر انت

اے شہر منی شہر انت

ننگ ء میار

اے کوچک ء پراہیں ڈگار اے سبزگیں رکشت ء کشار
 اے سرگیں کوہ ء تلار نیلیں زر ء پؤل ء توار
 ویشیں سمین ویشیں بہار اے چلگ ء گرمیں لوار
 مئے ننگ ء ناموس ء میار اے سرچارانی دیار

چست بت منی بیل ء یلاں
 ہم خیالیں براس ء ہمبلاں
 بیا ات کہ بُراں منزلاں
 جیڑاں گوں ٹرانیں مشکلاں

زور آوریں شاہ ء در ء
 دست ء جناں ما یک بر ء
 پہ قوم ء ملک ء حاتر ء
 جان ء بچاراں نہ سر ء

گنوک

غنبر چیا چو تلوے
 گرم آچی ء کار نہ بیت
 شتر سارنگیں کلن ء مچار
 کسبی وفادار نہ بیت
 آس کینگ ء انگہ بلیت
 بیر ء بدل گار نہ بیت
 عشق ء نماہیں نیادی ء
 مہر ء خریدار نہ بیت
 جنی گنوک ء من نہ اول
 عشق ء گنوک سار نہ بیت
 دھیں رہیہات گوں مکپ
 جود ء بدل یار نہ بیت
 سوچاکیں پیکوراں مجن
 مہر ء در ء میار نہ بیت
 مہر ہاں بجازی دیدگاں
 شالہ خطاوار نہ بیت
 چم پہ ہا مہراں زریت
 موک ء طلبگار نہ بیت

راہ

نہ لوٹاں درنگ نام ء توارے
تہارونکیں شپاں ماہے بکنداں
زماگ بل من ء نندان گداری
مرادیں دل بڈیں جاہے بکنداں
سر ء ہوش کنیں بہ بیت برجاہ ساڑی
پزا جان ء تھا ساہے بکنداں
رگام دیم ء پدا کن روج ء باریں
سواد ء شادہ ء ماہے بکنداں
کدیں بیت حمبرے بندیت بگواریت
زباد بونیں بہارگاہے بکنداں
بجز دیم ء تش ء عنبر مڑا کن
گدائی پچکاں شاہے بکنداں

یات

ماتی او منی شریں مات
 سارت ات سک تئی ہنج ء گوات
 نازینکاں وتی وش تائیں
 جوانیں داستاں داتے یات
 زند ء زندمان ء راہند
 سیالی، سبری ء بندات
 بے حال چوں بنت پہ چوشی
 بے مٹ ء بدل تئی پر مات
 بے نوں
 چوئیں نوبت ئے باہند انت
 برات ء تنگ انت حوناں برات
 وہدے ترند کنت مہمیزاں
 وہدے دیم کنت پہ شہمات
 ماتی دل منی ہکاریت
 ننڈیں گوں دل ء جیڑیں زیات
 ”سیوی گھوڑوی گرداں بات
 شوئیں گوہر ء ہرجان بات“

